

KANSALLISGALLERIAN KOKOELMAPOLITIikka

**KANSALLISGALLERIA •
FINLANDS NATIONALGALLERI •
FINNISH NATIONAL GALLERY •**

Sisällys

Johdanto - 3

Kokoelmien kartuttaminen - 4

Poistot kokoelmista - 6

Kokoelmien hoito - 7

Kokoelmien säilyttäminen - 7

Kokoelmien käyttö - 8

Kokoelmien turvaaminen - 9

Kokoelmapolitiikan hyväksyminen ja muutokset - 9

Johdanto

Kansallisgallerian kokoelma on kuvataidetta ja sen ilmiötä tallentava kokonaisuus, joka muodostuu taideteoksista, arkistoaineistoista ja esineistä. Kokoelma on Suomen valtion omaisuutta ja sen ylläpidon periaatteita säätelee Laki Kansallisgalleriasta (13.12.2013) ja Valtioneuvoston asetus Kansallisgalleriasta (19.12.2013). Kansallisgallerian kokoelman lisäksi Kansallisgalleria huolehtii Valtion taideteostoimikunnan kokoelmasta (Laki Kansallisgalleriasta 8 §). Valtion taideteostoimikunnan tehtävä on hankkia teoksia talletettaviksi valtion kiinteistöihin ja valtion käytössä oleviin rakennuksiin.

Asetus Kansallisgalleriasta (1 §) määrittelee, että Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) 2 §:ssä tarkoitettua kokoelman kartuttamista varten Kansallisgallerialla tulee olla kokoelmapoliittinen ohjelma. Valtioneuvoston asetus Kansallisgalleriasta säättää myös, että Kansallisgallerialla tulee olla sen kokoelmaa koskeva turvallisuusstrategia. Museokohtaisten pelastussuunnitelmien laatimisesta säädetään pelastuslaissa (379/2011) ja valmiussuunnitelman laatimisesta valmiuslaissa (1552/2011).

Kansallisgallerialla tulee olla Kansallisgalleriaa ja sen kokoelmaa koskeva turvallisuusstrategia. Museokohtaisten pelastussuunnitelmien laatimisesta säädetään pelastuslaissa (379/2011) ja valmiussuunnitelman laatimisesta valmiuslaissa (1552/2011).

Kansallisgallerian hallinnoiman kokoelman kartuttamiseen, esittämiseen ja ylläpitämiseen liittyvät vastuut on määritelty Kansallisgallerian johtosäännössä.

Kansallisgallerian kokoelmapoliittisia linjauksia ohjaavat lisäksi ICOMin (International Council of Museums) eettiset säännöt, museolaki (314/2019) ja Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma.

<https://icomfinland.fi/app/uploads/2022/05/ICOM-Museotyön-eettiset-saannot.pdf>

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190314>

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160600>

Kansallisgallerian kokoelma on Suomen suurin ja huomattavin julkinen kokoelma kotimaista taidetta noin 250 vuoden ajalta ja ulkomaista taidetta yli 700 vuoden ajalta. Arkistokokoelma sisältää kuvataiteeseen liittyviä arkistoaineistoja ja kokonaisuuksia: asiakirjoja, valokuvia, audiovisuaalisia tallenteita, lehtileikkeitä ja painotuotteita. Esinekokoelma käsittää kalusteita ja esineitä.

Myös Valtion taideteostoimikunnan kokoelma on yksi Suomen laajimmista taidekokoelmista. Teoksia hankitaan kuvataiteen ja taideteollisuuden eri osaluilta ostamalla, tilaamalla ja järjestämällä taidekilpailuja.

Kansallisgallerian kirjaston aineistot, joita hallinnoidaan, hoidetaan, käytetään ja kartutetaan kirjastoalan normien ja käytäntöjen mukaisesti, eivät ole osa tässä asiakirjassa tarkoitettua kokoelmaa. Varsinkin näyttelyjulkaisujen, museoiden kokoelmaluetteloiden ja konservointiin liittyvien julkaisujen osalta Kansallisgallerian kirjasto on kattavin kuvataiteen kirjasto Suomessa.

Kansallisgallerian hallintoimien kokoelmien kartuttamista, kokoelmapoistoja, hoitoa ja säilyttämistä koskevat toiminnalliset periaatteet ja prosessit kirjataan Kansallisgallerian kokoelmatyön käsikirjaan.

Kansallisgallerian KG2030-strategiassa vuosille 2022–2030 sisältyvässä toiminnan kehittämisen toimenpideohjelmassa määritellään kokoelmatyöhön liittyvät tavoitteet ja niiden toteutumisen tavoiteaikataulut strategiakaudella. Tavoitteet kirjataan Kansallisgallerian toimintasuunnitelmaan.

Kokoelmien kartuttaminen

Kansallisgallerian kokoelmaa kartutetaan ostamalla sekä vastaanottamalla lahjoituksia ja talletuksia. Arkistokokoelmia kartutetaan lisäksi organisaation oman toiminnan dokumentoinnin myötä.

Kansallisgallerian kokoelman kartutusvastuu on jaettu Ateneumin taidemuseon, Nykytaiteen museo Kiasman, Sinebrychoffin taidemuseon ja Kokoelmahallintaosaston kesken. Kansallisgallerian museot vastaavat taidekokoelmien kartuttamisesta ja Kokoelmahallintaosasto vastaa arkistokokoelmien kartuttamisesta.

Kansallisgallerian taidekokoelman kartutusvastuun jakoperusteita päättää pääjohtaja osana Kansallisgallerian johtoryhmätyötä. Perusteita tarkistetaan tarvittaessa. Taidekokoelman kartutusvastuu jakautuu:

Ateneumin taidemuseo: Suomalainen taide 1700-luvun puolivälistä niihin suomalaisiin taitelijoihin, jotka ovat pitäneet ensinäyttelynsä ennen vuotta 1970. Ulkomainen taide 1840-luvulla tai sen jälkeen syntyneiden taiteilijoiden teoksista niihin ulkomaisiin teoksiin, joiden tekijät ovat pitäneet ensinäyttelynsä ennen vuotta 1970.

Nykytaiteen museo Kiasma: Ensinäyttelynsä vuonna 1970 tai sen jälkeen pitäneiden suomalaisten ja ulkomaisten taiteilijoiden tuotanto nykypäivään asti.

Sinebrychoffin taidemuseo: Ulkomainen taide pitäen sisällään 1300-luvulta 1830-luvulla syntyneiden taiteilijoiden teokset.

Ateneumin taidemuseon kartutusvastuun piiriin kuuluvien taidehankintojen yleisenä periaatteena on saada liitetyksi kokoelmaan teoksia, jotka taiteellisen merkittävyytensä ja taidehistoriallisen asemansa vuoksi sopivat osaksi Kansallisgallerian kokoelmaa. Teoshankinnoissa keskitytään tiettyihin merkittäviin hankintoihin. Museo tiedostaa, että merkitys ja merkittävyys ovat aika ja kulttuurisidonnaisia määreitä. Niiden muuttuviin painotuksiin vaikuttaa esimerkiksi uusi tutkimustieto, joka siten myös ohjaa kulloisiakin hankintoja.

Nykytaiteen museo Kiasman kartutusvastuun piiriin kuuluvan kokoelman kartuttamisen tarkoituksena on ensisijaisesti kerätä ajankohtaista nykytaidetta

siten, että kokoelma kuvastaa omaa aikaansa mahdollisimman monipuolisesti. Nykyaide ymmärretään laajasti visuaalisen kulttuurin osana, johon liittyvät myös taide ja yhteiskuntateoreettiset kysymykset, taidekentän toimijat sekä kulttuurivälisyys ja kulttuurinen diversiteetti. Kokoelmaan hankitaan nykytaidetta ohi valtiollisten tai maantieteellisten rajojen, kuitenkin lähialueiden taide painotettuna. Nykyaiteen teosten hankintaan liittyy monesti myös kysymys teoksen elinkaaresta.

Sinebrychoffin taidemuseon hankintapäätöksissä otetaan huomioon kokoelman vahvuudet, joita edelleen vahvistetaan kokoelman ominaisuutensa kunnioittaen. Hankinnan lähtökohtana on sen merkityksellisyys, esimerkiksi miten teos tuo uutta näkökulmaa suhteessa olemassa oleviin kokoelmateoksiin. Hankittava teos voi olla merkityksellinen myös taidehistorian, kulttuurihistorian ja tutkimuksen kannalta. Hankintapäätökseen vaikuttaa arvio teoksen kunnosta ja sen mahdollisesti vaatimista toimenpiteistä.

Kokoelmahallintaosaston kartutusvastuun piiriin kuuluva kokoelma karttuu lahjoituksin, oman dokumentointityön tuloksena sekä ostoin. Keskeinen kartuttamisen peruste on Kansallisgallerian historiaan ja taidekokoelmaan liittyvä aineisto, joilla on myös olennaista merkitystä Suomen taiteen ja taide-elämän ja niiden tutkimuksen kannalta. Hankittava aineisto koostuu kuvataiteeseen liittyvistä arkistoaineistoista ja kokonaisuuksista, asiakirjoista, kuvista, audiovisuaalisista tallenteista, ja painotuotteista.

Kansallisgallerian kokoelman kartuttamista koskevat päätökset tekevät Ateenumin taidemuseossa ja Sinebrychoffin taidemuseossa museonjohtaja, Nykyaiteen museo Kiasmassa museonjohtaja hankintalautakunnan käsittelyn perusteella ja Kokoelmahallintaosastossa kokoelmahallintajohtaja kokoelmatietoyksikön esityksen pohjalta.

Hankintapäätöksiä tehtäessä otetaan huomioon kokoelman hoitamiseen ja säilyttämiseen liittyvät resurssit yhdessä kokoelmahallintaosaston kanssa. Päätökset suurista kertahankinnoista kuten isoista teos- tai arkistoaineistomäärien lahjoituksista tehdään vastaanottamista koskevan resurssiselvityksen jälkeen ja ne tuodaan lisäksi Kansallisgallerian johtoryhmän käsittelyyn. Hankintapäätökset, joihin kirjataan myös hankinnan perustelut, ovat diarioitavia asiakirjoja. Hankintapäätökset ovat julkisia. Päätöksiin sisältyvät hankintojen perustelut julkaistaan Kansallisgallerian kokoelmaverkkosivuilla taideteoksen tai muun kokoelmaobjektin tietojen yhteydessä.

Kun hankintapäätös on allekirjoitettu, siirtyy taideteos tai muu kokoelmaobjekti osaksi Suomen valtion omistamaa Kansallisgallerian kokoelmaa tai Valtion taide- teostoimikunnan kokoelmaa.

Kansallisgallerian kokoelman kartunnasta raportoidaan Kansallisgallerian hallitukselle vuosittain.

Valtion taide- teostoimikunnan kokoelman hankintapäätökset tekee taide- teostoimikunta, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö nimittää kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Toimikuntaan kuuluu kahdeksan jäsentä, jotka edustavat visuaalisten taiteiden monipuolista asiantuntemusta, Kansallisgalleriaa ja Senaattikiinteistöjä.

Poistot kokoelmista

Kansallisgalleriassa on lähtökohtana olettamus kokoelman pysyvyydestä ja sen säilyttämisestä jälkipolville. Aineistojen poistaminen Kansallisgallerian kokoelmista on kuitenkin tarpeellinen osa toimivia kokoelmatyön käytäntöjä.

Jos taideteoksella tai sen osalla on selkeästi hahmottuva elinkaari, otetaan tämä huomioon jo teoksen hankintavaiheessa. Tällaisissa tapauksissa teoksen elinkaaresta tehdään merkintä Kansallisgallerian kokoelmahallintajärjestelmään ja teoksessa tai sen osassa tapahtuvat muutokset dokumentoidaan säännöllisesti.

Teoksen poistaminen Kansallisgallerian kokoelmasta voi tulla kyseeseen seuraavien laisissa tapauksissa:

- Jos taideteoksessa tapahtuu sellaisia muutoksia tai jos teos vaurioituu tai tuhoutuu niin, että sitä ei ole enää mahdollista esitellä taideteoksena, teos asetetaan esityskieltoon ja esityskiellosta tehdään merkintä kokoelmahallintajärjestelmään.
- Jos taideteos todetaan kadonneeksi, ilmoitetaan kadonneesta teoksesta välittömästi pääjohtajalle, kokoelmahallintajohtajalle ja museonjohtajalle, joka päättää katoamismerkinnän tekemisestä kokoelmahallintajärjestelmään. Mikäli taideteos on todettu kadonneeksi kahdessa määräaikaisinventoinnissa, on mahdollista tehdä päätös teoksen poistamisesta kokoelmasta.
- Edellä mainittujen tilanteiden lisäksi taideteoksen poistaminen Kansallisgallerian kokoelmasta voi pohjautua myös ennalta määrittelmättömään harkinnanvaraiseen perusteeseen, jolloin teos voidaan huolellisen dokumentoinnin jälkeen poistaa.

Museonjohtaja tai osastonjohtaja tekee pääjohtajalle päätösesityksen taideteoksen tai arkistoaineiston poistamisesta Kansallisgallerian kokoelmista ja siinä yhteydessä mahdollisesti tapahtuvasta hävittämisestä tai lahjoittamisesta. Poistetun teoksen luovuttamiseen kolmannelle osapuolelle sovelletaan valtion talousarviosta annetun lain 24 §:ää sekä valtion talousarviosta annetun lain 72, 72 a ja 72 b §:ää. Jos luovutukseen saattaa liittyä tärkeä periaatteellinen kysymys taloudellisten, kulttuuristen tai muiden niihin verrattavissa olevien syiden takia, poistamisesta voidaan päättää vasta, kun asiasta on kuultu kirjallisesti opetus- ja kulttuuriministeriötä. Kirjalliseen päätökseen pitää liittää poiston perusteet. Poistoihin johtaneiden syiden tulee olla museoeettisesti kestäviä. Poistopäätökset diarioidaan kuten taideteosten hankintapäätökset.

Arkistoaineistojen osalta aineiston katoaminen ilmoitetaan Kokoelmatietoyksikön päällikölle, joka ilmoittaa asiasta kokoelmahallintajohtajalle. Kokoelmahallintajohtaja tekee päätöksen katoamisen merkitsemisestä Kansallisgallerian

kokoelmahallintajärjestelmään. Arkistoaineiston poistopäätöksen kokoelmasta tekee pääjohtaja kokoelmahallintajohtajan esityksestä. Kansallisgallerian arkistolahjoitus sopimuksissa sovitaan, että Kansallisgalleria voi palauttaa tai lahjoittajan suostumuksella hävittää sellaisen aineiston, jonka säilyttämistä Kansallisgalleriassa ei pidetä tarkoituksenmukaisena.

Jos kokoelmaan kuuluvan teoksen tai arkistoaineiston epäillään joutuneen rikoksen kohteeksi, epäilystä tulee ilmoittaa viipymättä Kansallisgallerian pääjohtajalle, kyseisen museon tai osaston johtajalle, kokoelmaintendentille, kokoelmatietoyksikön päällikölle sekä konservaattorille, ja sen jälkeen Kansallisgallerian kokoelmaviestinnästä vastaavan viestintätiimin päällikölle. Anastetuksi todetusta tai anastetuksi epäilystä teoksesta tai arkistoaineistosta ilmoitetaan poliisille.

Valtion taideteostoimikunnan kokoelmaan kuuluvat teokset on tarkoitettu tallettaviksi, jolloin niiden kunnon ei voi olettaa säilyvän talletus- tai sijoituskohteissa teosten hankintatilannetta vastaavana. Teosten kuntoa seurataan sekä talletuskohteissa että silloin, kun ne eri syistä palautuvat talletuskohteista. Huonokuntoinen teos, jota ei enää voi tallettaa, voidaan poistaa kokoelmasta. Teos voidaan poistaa kokoelmasta myös siinä tapauksessa, että se kokoelman inventoinnin yhteydessä todetaan kadonneeksi. Poistopäätöksen tekee pääjohtaja kokoelmahallintajohtajan ja Valtion taideteostoimikunnan vastaavan tuottajan esityksestä.

Kokoelmien hoito

Kansallisgallerian kokoelman ja Valtion taideteostoimikunnan kokoelman hoidosta ja ylläpidosta vastaa Kansallisgallerian kokoelmahallintaosasto.

Kansallisgallerian kokoelma ja Valtion taideteostoimikunnan kokoelma luetteloidaan samaan kokoelmahallintajärjestelmään samoja luettelointiperiaatteita noudattaen.

Kokoelmien hoidon ja ylläpidon toteuttamiseksi Kansallisgallerian kokoelmahallintaosastossa on kokoelman ylläpitoon tarvittava ammatillinen osaaminen. Se jakautuu Kokoelmahallintaosaston yksiköihin, jotka ovat Kokoelmatietoyksikkö, Konservointi, Koordinointi, Kuvaamo, Museotekniikka ja Valtion taideteostoimikunnan toimisto. Osana kokoelmahallintaosastoa yksiköt vastaavat kokoelmahallintaan sekä kokoelman ylläpitoon ja hoitoon liittyvän osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä omilla vastuualueillaan.

Kokoelmien säilyttäminen

Kansallisgallerian kokoelman säilyttämiselle ja esittämiselle Kansallisgallerian rakennuksissa on asetettu kansainvälisten standardien mukaiset olosuhdevaativatimukset, joiden tarkoitus on turvata kokoelmien säilyminen. Asetetuista vaatimuksista poikkeavat olosuhteet vahvistetaan tapauskohtaisesti ja ne ovat aina

määräaikaisia. Kansallisgallerian kiinteistöhallinnon velvollisuutena on ilmoittaa Kokoelmahallintaosaston Konservointiyksikölle kaikki mahdolliset muutokset rakennusten olosuhteissa sekä teknisessä laitteistossa.

Tallettavaksi hankittu Valtion taideteostoimikunnan kokoelma on luonteeltaan Kansallisgallerian julkisen taiteen kokoelma. Sen säilyttämistä ja sijoittamista koskevat toimintaperiaatteet ovat lähtökohtaisesti yhdensuuntaiset Kansallisgallerian kokoelmatoiminnan ohjeistuksen kanssa. Laajan talletuskokoelman säilyttämisessä ja sijoittamisessa ei kuitenkaan kaikilta osin voida noudattaa museokokoelman hoidossa vakiintuneita standardeja.

Kansallisgallerian kokoelman taideteokset inventoidaan kattavasti kerran kymmenessä vuodessa. Vuosittainen tarkistusinventaario satunnaisotannalla tehdään kerran vuodessa. Inventoinnit ovat sijaintipaikkainventointeja, joissa inventoitavan teoksen sijainti todennetaan sen säilytyspaikassa. Kunkin teoksen yksilöllinen sijaintipaikkatieto on kirjattu Kansallisgallerian käyttämään kokoelmahallintajärjestelmään. Sijaintipaikkatietojen jatkuva ajantasainen ylläpitäminen on olennainen osa kokoelman ylläpidon prosessia.

Valtion taideteostoimikunnan kokoelma inventoidaan tarvittaessa.

Kokoelmien käyttö

Kansallisgallerian kokoelman teosten esittämisestä vastaavat Kansallisgallerian museot Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo sekä digitaaliseen toimintaympäristöön sisältöjä tuottava Artversum. Koko kokoelma on kaikkien näiden käytettävissä. Kansallisgallerian museot pitävät esillä teoksia fyysisissä museorakennuksissa tai muissa tilapäisissä näyttelytiloissa ja lisäksi digitoitua kokoelma-aineistoa verkkosivuillaan. Kokoelman esittämisen tavoitteena on monipuolinen sisällöllinen tarjontaa eri yleisöille. Yleisöjen tavoittamisessa painotetaan monikanavaisuutta ja taiteen esittämiskäytäntöjen kehittämistä. Kokoelman esittämisessä Kansallisgalleria huomioi yleisörakenteen demografiset muutokset.

Kansallisgallerian kokoelman digitaalinen metatieto on kaikkien käytettävissä siinä laajuudessa, kun se on jaettu verkossa Kansallisgallerian kokoelmaverkkosivustolla, Finna-palvelussa tai Europeana-palvelussa. Kokoelmaobjektien digitaaliset toisinnot ovat käytettävissä kuvien lisensoinnin ja tekijänoikeuksien määrittämissä rajoissa. Nämä kokoelma-aineistot ovat Kansallisgallerian tuottamia ja tarjoamia digitaalisia kokoelmapalveluita toteuttavien tahojen käytettävissä tekijänoikeussäädökset huomioon ottaen.

Kansallisgallerian kokoelmaan kuuluvia taideteoksia ja arkistoaineistoja voidaan lainata sellaisille museoille ja näyttelyjärjestäjille, joilla on museoammatilista henkilökuntaa tai vastaava asiantuntemus sekä asianmukaisesti valvotut ja olosuhteiltaan kontrolloidut tilat. Kansallisgallerian kokoelmiin kuuluvia taideteoksia myös sijoitetaan talletuksina valittuihin valtiollisiin tiloihin kuten joihinkin ministeriöihin ja Suomen lähetystöihin ulkomailla.

Valtion taideteostoimikunnan lakisääteinen tehtävä on teosten tallettaminen. Teosten sijoituspaikkojen valinnassa huomioidaan ensisijaisesti teosten turvallisuus. Myös Valtion taideteostoimikunnan kokoelmista voidaan lainata teoksia.

Kokoelmien turvaaminen

Kansallisgallerialla on kokoelmien suojelemiseksi pääjohtajan hyväksymä valmiussuunnitelma. Turvasääntönä tarkoitettuina asiakirjoina toimivat Kansallisgallerian turvallisuusstrategia sekä museokohtaiset pelastus ja valmiussuunnitelmat. Museokohtaisten pelastussuunnitelmien laatimisesta säädetään pelastuslaissa (379/2011) ja valmiussuunnitelman laatimisesta valmiuslaissa (1552/2011). Kansallisgallerian kiinteistöyksikön turvallisuushallinto vastaa edellä mainittujen suunnitelmien päivittämisestä lakien, asetusten ja museoilta saamiensa tietojen mukaisesti.

Valmiussuunnitelmassa kuvattujen turvallisuuskäytäntöjen lisäksi Kansallisgallerian kokoelmatieto suojataan kyberuhkia vastaan saattamalla kokoelmatieto opetus- ja kulttuuriministeriön ylläpitämässä pitkäaikaissäilytysjärjestelmään (PAS/CSC).

Kansallisgallerialla on lisäksi erillinen tietoturvasuunnitelma. Digitaaliset arkistokopiot niistä tallenteista ja kokoelmatiedoista, joita ei viedä PAS-säilytykseen, säilytetään ja varmuuskopioidaan tietoturvasuunnitelman mukaisesti käytössä oleviin tallennusjärjestelmiin.

Kokoelmapolitiikan hyväksyminen ja muutokset

Tämän kokoelmapolitiikan on hyväksynyt Kansallisgallerian hallitus kokouksessaan 26.9.2023. Kokoelmapolitiikka on lähetetty hyväksymisen jälkeen tiedoksi opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Muutokset tähän kokoelmapolitiikkaan tehdään Kansallisgallerian hallituksen päätöksellä pääjohtajan esittelystä.

www.kansallisgalleria.fi

ATENEUM

kiasma_

**SINEBRYCHOFFIN
TAIDEMUSEO**

KANSALLISGALLERIA • FINLANDS NATIONALGALLERI • FINNISH NATIONAL GALLERY •